

vilde bringe dem til Anvendelse derpaa. Om det imidlertid var rigtigt og forsvareligt, at sætte store Samfundsinteresser paa Spil for at gennemføre Doktriner, om hvis Virkning under de givne Forhold man ikke kunde have nogen bestemt Mening, skal jeg ikke udtale mig om; men hvad jeg tror at kunne udtale uden at vente Modsigelse, er, at naar Erfaringen har godtgjort, at en saadan Reform har forfeilet sin Hensigt, saa er et vedblivende Forsvar for samme kun at forstaa saaledes, at man sætter egenhjærlig Fastholden ved sine egne Meninger højere end Pligt og Sandhed; thi det er ikke Doktriner og theoretiske Beviser, men Erfaringen, der skal godtgjøre en Reform's praktiske Værd. Vi have nu 20 Aars Erfaring for Virkningerne af Loven af 10de Mai 1854, og Enhver, der i sit eget Liv har havt Leilighed til at iagttage, hvorledes Forholdene have udviklet sig, siden hin Lov blev til, vil ogsaa af sin egen Erfaring vide, hvorvidt den har været heldbringende for Samfundet. 20 Aar ere baade et langvarigt og kostbart Forsøg; vi have ofret derpaa en hel ny Lyendegeneration, hvis Indgang og Vortgang af Lyendeklassen til den store Almuebefolkning falder indenfor dette Tidrum, og som har modtaget sin Udvikling til det Gode eller til det Slette under Paavirkning af de ved Lyendeloven af 1854 stabte Forhold. Forsøget har været alvorligt gjort; thi det har været gjort af den Slægt, som netop i den ny Lyendelov saae Virkeliggiørelsen af sine egne Ideer og har fastholdt disse Ideer gennem det ene Forsøg efter det andet, selv efter at man ved Loven af 29de Marts 1867 havde givet det sidste Stød til Omskyrtelse af de tidligere Lyendeforhold, som ogsaa snart derefter fuldstændig forsvandt. Naar nu desuagtet selve Forsvarerne af disse Ideer, den Ene efter den Anden, som have forbedret i Livet, hvor de have havt Leilighed til praktisk at prøve Forholdene, ere blevne tvungne til at erkjende, at Lyendeloven har forfeilet sin Hensigt (Stemmer: Nei! Nei!) Jeg taler om dem, som have havt Leilighed til at indhente omfattende Erfaringer (Afbrydelse) De Herrer, som ikke have havt mange Lyender i deres Brød, kunne ikke tale om saadanne Erfaringer. (En Stemme: Vi have Alle Erfaring paa det Omraade.) Ja, men jeg tænker her nærmest paa Erfaringer fra de store Gaarde (Stemmer: Hør! Hør!). Jeg siger og gjentager, hvad jeg før bemærkede, at naar den ene efter den anden af de tidligere Venner af de Ideer, der anvendes i den nyere Lyendelovgivning, af Erfaring ere blevne tvungne til at erkjende, at denne Lov har forfeilet sin Hensigt, og naar den ene Nøst efter den anden hæver sig for at faae Forandringen i Lyendeloven, og naar disse Nøster, der i Begyndelsen vare enkeltlydende, ere blevne til et almindeligt Raab fra den ene Ende af Landet til den anden — saa tror jeg, der foreligger en tilstrækkelig langvarig og omfattende Erfaring til, at man kan sige, at den lovgivende Magts

Medvirkning til dette Forholds bedre Omordning er baade ønskelig og nødvendig, idet man ikke ad anden Veje er istand til at opnaa den fornødne Tryghed og Beskyttelse i dette Forhold. Men er dette Tilfældet, da forekommer det mig, at det høie Thing umuligt kan slyde denne Sag fra sig og forholde sig saa ligegyldig eller i alt Fald saa passiv, at man i Aar som i Fjor kun lader Sagen være Gjenstand for Justitsministerens Overveielse. Det gjælder dog her ikke alene om ethvert Hjem i Landet, der enten selv har Lyende, eller hvor Børnene ere ude som Lyende, men det gjælder først og fremmest Lyendet selv. Det er Lyendets Standpunkt, jeg vil bede de Herrer stille sig paa, men saaledes, at de have dets velforstaede Interesser for Øie. Lyendet er jo ifølge sine Livsvilkkaar henvisst til for Størstedelen at søge sit Hjem hos Fremmede. Under tidligere Forhold fandt mangt et Lyende i en kjerlig Familiefreds et lykkeligt Hjem, hvor det vøgede saaledes sammen med Familiens Medlemmer, at dets Stilling kun var lidt forskjellig fra den, Husets Børn indtog (Stemmer: Ja!). Men hvorfor have da de Herrer ønsket dette Forhold forandret, eller rettere, hvorfor opretholde de Herrer en af de vigtigste Aarsager til, at Forholdet er blevet saaledes forandret. (Berg. Vi?) Ja, indvendig hos det ærede Medlem opretholdes Aarsagen. Spørgsmaalet er for stort, mine Herrer, til at noget Partistandpunkt eller egenhjærlig Fastholden ved forubfattede Meninger bør have Indflydelse paa denne Sag. Dengang vi endnu, som sagt, havde den ældre Lyendelovgivning, saae vi, hvor lykkeligt Forholdet i mange, mange Familiefreds var mellem Lyendet og Husbonden, og netop fordi Lyendet kunde finde et Hjem der, hvor det havde sin Tjeneste, saae vi ogsaa alle Lyendets bedre Egenskaber og Dyder udvikle sig. Lyendet trængte derfor heller ikke til Udspredelser udenfor Huset, idet det fandt tilstrækkelig Glæde og Opmuntring i sin Gjerning i Huset, og dets meget ringe Løn var derfor ikke alene tilstrækkelig til Klæder, men ofte ogsaa til derigjennem at samle en Sparekilling, der senere kunde hjælpe til at grunde et eget Hjem, hvor Lyendet, vant til huslig Flid og Nøisomhed, fandt Tilfredsahed i en tarvelig for ikke at sige fattig Stilling. Nu flakker det ganstke anderledes omkring fra Sted til Sted, Vandrevlysten er hos Mange bleven ligesom en Feber i Blodet, ligesom i gamle Dage hos de reisende Haandværksjvende. Forandringen er bleven saadanne Folk til et Slags Nødvendighed, saa at de ofte forlade de bedste Pladser uden anden Grund, end at de længes efter Forandring. I de Tider, da Studsmaalsbogen var et Slags Brevdiplom for det rejsende Lyende, og dets Husbonds og Madmoders gode Omdømme var ikke blot et Maal for dets Urygghed, men ogsaa en Belsønning for dets Trofast, som det satte Pris paa, skjænkede Lyendeforholdet uaigtet dets Underordnethed